

Posudek na diplomovou práci Mgr. Kláry Novotné, Ph.D. *Rehabilitace v době pandemie Covid – 19.*

Klára Novotná se rozhodla ve své diplomové práci zpracovat jedno z nejsoučasnejších historických témat, a to problematiku covidové pandemie v České republice v rámci jedné sociální skupiny. Ačkoli se v první fázi rozhodování chtěla věnovat zdravotníkům v první linii, konkrétně zdravotním sestřám, nepodařilo se jí najít dostatek narátorů/narátorek. Zdravotníci z první linie byli nejen vyčerpaní, ale podle diplomantky se nechtěli znovu vracet k jednomu z nejstresovějších období jejich života. Po této zkušenosti se diplomantka zaměřila na obor rehabilitační medicíny, kde sama rovněž působí. Lidé z rehabilitační péče nepociťovali takový stress jako zdravotníci v první linii, ale i u nich došlo k mnoha proměnám, a to jak v rámci vlastní práce (rehabilitace), tak i v komunikaci s pacienty v době covidové. Kromě dopadů na odborně – profesní rovinu se diplomantka rozhodla zkoumat zároveň subjektivně vnímaný dopad na osobní život narátorů. Diplomová práce tak přináší svědectví o prožívání pandemie u zdravotníků za tzv. „první linií“, kterým nebylo v médiích zatím věnováno tolik pozornosti.

Hlavní metodou se stala orální historie, ale diplomantka pracovala podle mého soudu i s nadstandardním počtem dalších publikací a studií včetně zahraničních a rovněž, což kvitují, s dalšími diplomovými a disertačními pracemi.

V teoreticko – metodologické části autorka nastiňuje historický kontext dalších koronavirových pandemií a epidemií (mor, neštovice, španělská chřipka, poliomyelitida, HIV/AIDS, SARS a MERS, aby nakonec přistoupila k medicínskému přiblížení onemocnění Covid – 19. Zde diplomantka velmi přehledně zpracovala nejen možnosti šíření viru, ale také všechny varianty viru, které našim územím, resp. naší populací prošly, včetně všech příznaků onemocnění, které nemocné postihly. Věnovala se rovněž rehabilitaci s onemocněním Covid 19. Velmi podrobně byl popsán průběh epidemie v ČR, včetně názorného grafu.

Pokud jde o orální historii, diplomantka popisuje, proč se pro tuto metodu rozhodla. Především jí imponovalo oslovit přímé účastníky epidemie. Objasňuje využití životopisných rozhovorů, připomíná úskalí paměti a věnuje se vlastnímu výběru narátorů. Původně jich oslovila 15, dva odmítli z obavy využití nahrávky, nakonec natočila 13 rozhovorů. Tento počet považují za naprosto dostačující. Navíc Klára Novotná vyzpovídala pestrý vzorek narátorů/narátorek. Diplomantka předem připravila tematické okruhy, ale přitom narátorům nabídla možnost pro volné vyprávění. Někdy, jak sama píše, musela trochu „napovídat“ v tom, jaké události charakterizovaly určité vlny pandemie. Sama si odpovídá, proč tomu tak bylo, totiž šlo o každodenní potýkání s virem, kde bylo v jisté stereotypnosti těžké najít nějaký výjimečný bod/předěl/událost. Mnohem více se narátoři rozpovídali například o tématu očkování. Výše zmíněné můžeme potvrdit i z našeho covidového projektu, kde se každodennost „doluje“ z narátorů mnohem hůře, než-li vzpomínka na první očkování, první výtěr z nosu atp. Za velmi poctivou hodnotím samotnou sebereflexi tazatelky/diplomantky, to když např. zmínila vlastní obavy z nákazy a dodržování všech hygienických opatření.

Empirickou část pojala diplomantka částečně chronologicky (první setkání s nemocí, jarní vlna 2020, podzim a zima 2021, rok 2021, současná situace), částečně pak tematicky (věnovala se fungování rehabilitace v době pandemie, používání osobních ochranných pomůcek, zkušenosti s provozem JIP, pacientům, telerehabilitaci, výuce studentů). Rozhovory byly vedeny v sevřeném termínu od 31.1. do 9.4. 2022. Znamená to, že výchozí podmínky a kontext měli všichni narátoři podobný.

Kapitola 3.1. je sestavena velmi logicky s využitím skutečně zajímavých a nových výpovědí/pohledů narátorů na tehdejší pandemický stav a jeho proměnu. Stejně jako my i diplomantka řešila „objevení“ smrtelnosti jedinců včetně zkušenosti s umíráním, u mnoha narátorů vnímá strach z neznámého. Další zjištění jsou pak rovněž podobná těm našim, nejprve radost z rychlého nalezení vakcín, později však přibližuje postoje, které jsou k očkování kritické a přispívají k rozdělení společnosti. Velmi dobře je akcentována také otázka únavy z pandemie. Rád bych zmínil velké množství poznámek v textu, kde Klára Novotná přináší další pohledy, a to i zahraniční. Na tomto místě bych měl k diplomantce otázku, jak složitě/jednoduše (?) se ke všem informacím dostávala. Zároveň mnohé částečně komparativní vhledy dalších badatelů a to i zahraničních velmi chválím.

V kapitole 3.2 mě velmi zaujala pasáž přibližující zkušenost rehabilitačních pracovníků/pracovnic s provozem na JIP, především přibližující úzkost pacientů a v jednu chvíli nemožnosti rozloučení se s umírajícími. Podobně jako u našeho covidového projektu přináší diplomantka svědectví o jistých rozpacích z očkování u lidí, kteří byli očkování přístupní, ale nakonec zůstali rozpacití nad skutečností, že očkování nezaručuje ochranu po delší dobu a je nutné přijít, podruhé, potřetí.

Moc se mi líbila kapitola 3.3 Dopady pandemie na osobní život zdravotníků, kde diplomantka velmi správně popsala strach zdravotníků o starší rodiče. I k tomuto postoji jsme ve svých výzkumech rovněž dospěli. Zajímavá poznámka učinila Klára Novotná tím, že se nesetkala s fenoménem vyhoření, tak, jak sama uvádí bylo poměrně časté v zahraničí. Možná by bylo dobré ještě více tuto otázku rozvést, protože u rehabilitačních pracovníků se jedná o velmi specifickou a náročnou profesi, kdy musí být s pacienty v úzkém vztahu a v době pandemie to bylo samozřejmě vše mnohem náročnější.

Rehabilitační pracovníci se v práci vyjevují jako jedna z nejdisciplinovanějších profesních skupin, které dodržovali, až na výjimky, veškerá opatření.

Klára Novotná velmi kultivovaně popsala, na základě původního výzkumu jedné specifické skupiny zdravotníků, systém akutní péče v rámci jednoho rehabilitačního zařízení. Prokázala, ač to nebyl zřejmě záměr, že nikdo nemohl ani na chvíli zpochybňovat práci rehabilitačních pracovníků v době pandemie. Naopak, byla to skupina, která musela, tak jako některé další skupiny, v nenormální době normálně fungovat a někdy i improvizovat.

Kloním se k tomu, že Klára Novotná sepsala velmi kvalitní, vyzrálou práci, která se opírá o 13 rozhovorů a řadu publikací.

Diplomová práce se podle mého soudu stane nepřehlédnutelnou a neopomenutelnou pro další studenty, kteří se budou chtít covidové pandemii věnovat. Práci hodnotím známkou **výborně**.

Kláře Novotné přeji vše dobré jak v osobním, tak i v pracovním životě.

V Praze, 4. 9. 2023

prof. PaedDr., Mgr. Miroslav Vaněk, Ph. D.